

מקום אסור לקשור את הנימא, הואיל ואפשר לתקנה על ידי עניבה, שאין בה חילול שבת [עפ"י מהרש"א].

ואכתי תיקשי: ורבי יהודה דמתניתין — אליבא דמאן אזיל?

קג-א **אי אליבא דרבי אליעזר קאמר**, שהרי כאמור, על כרחך הוא סובר כרבי אליעזר דמכשירי מצוה דוחין שבת.

אם כן, אפילו לכתחילה נמי יהא מותר לעשות נימא בשבת. ומדוע אסר רבי יהודה במתניתין, לכתחילה?

ומשיננין: **אלא, לא קשיא:**

הא רבי שמעון, הא רבנן.

מצינו שנחלקו בזה רבי שמעון ורבנן.

דלרבי שמעון מותר רק עניבה ולרבנן מותר אף קשירה.

הילכך מתניתין אתיא כרבנן. והם סוברים אמנם כרבי אליעזר דמכשירי מצוה דוחין שבת. אך הם לא סוברים לגמרי כמותו, כי הוא מתיר אפילו במכשירי מצוה שהיה אפשר להכינם מערב שבת, והם סוברים שרק כשאי אפשר היה לעשותם מערב שבת הם דוחים, כגון שנפסקה נימא בשבת. אבל לעשות לכתחילה נימא בשבת, אסור, שהרי אפשר היה לעשות זאת מערב שבת. (118)

וברייתא אתיא כרבי שמעון, דסבר דמכשירי

מצוה אינן דוחין שבת כלל, ואפילו כשלא היה אפשר לעשותם מערב שבת. הילכך, אסור לקשור אלא רק לענוב.

דתניא: בן לוי שנפסקה לו נימא בכינור — קושרה.

רבי שמעון אומר: עונבה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יעשה קשירה או עניבה אף היא אינה משמעת את הקול, שהכנור אינו מנגן שוב כראוי. **אלא** אם כן משלשל מלמטה וכורך מלמעלה.

שיש לכנור יתדות מלמעלה ומלמטה, וראשי הנימין כרוכין עליהם. וכשנפסקה נימא אחת הוא מגלגל את היתד שלמטה ומשחרר מהנימא הכרוכה עליה עד שקצה הנימא מגיע ליתד שלמעלה, וכורך אותה שם והרי היא כנימא חדשה.

או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה.

ואעפ"י שגם דבר זה הוא מלאכה דאורייתא, של מתקן כלי, עדיף לחלל שבת בכך ולקיים מצות השיר על הקרבן, מאשר לחלל שבת בקשירה ולא לקיים שום מצוה, שהרי אינה מנגנת כראוי.

ורבנן סברי, שעדיף להתיר איסור קשירה. כי אם יתירו לשלשל יש חשש שיבאו להתקין לכתחילה נימא בכנור חדש.

ואיבעית אימא: הא והא בין המשנה שמתרת קשירה ובין הברייתא שמתרת רק

118. הגמרא היתה יכולה לתרץ כן גם באוקימתא הקודמת דמתניתין רבי יהודה אלא שהוא סובר דרק כשאי אפשר לעשות מערב

את השבת ואפילו מכשירין שאינן מעכבין, דשבת נדחה לגבי קרבן להיות קרב כהלכתו. תו' הרא"ש.

עניבה — רבנן הם. דמכשירי מצוה שאי אפשר לעשותם מערב שבת דוחין את השבת.

ולא קשיא:

כאן, מתניתין מיירי שנפסקה הנימא באמצע הכנור, שאם יעשה שם רק עניבה לא תישמע הנגינה היטב, ולכן מותר אף לקשור.

כאן, הברייתא מיירי שנפסקה הנימא מן הצד בכנור, שאין צריך שם קשירה חזקה אלא די בעניבה.

ואיבעית אימא: הא והא שנפסקה הנימא באמצע.

ויישוב הסתירה מהמשנה לברייתא הוא כדאמרינן לעיל, דהא רבי שמעון והא רבנן.

אלא שרבי שמעון גם הוא סובר שמעיקר הדין מותר לקשור נימא שנפסקה באמצע, לפי שמכשירי מצוה שאי אפשר לעשותם מערב שבת דוחין שבת.

ולא פליגי רבי שמעון ורבנן.

אלא דמר רבי שמעון סבר: גזרינן נפסקה באמצע אטו נפסקה מן הצד, ששם אסור לקשור הואיל ואפשר בעניבה.

ומר רבנן סבר: לא גזרינן אמצע אטו מן הצד.

אבל בעלמא, היכן שלא שייך לגזור, מודה רבי שמעון דמכשירי מצוה דוחין שבת.

מתניתין:

חותכין יבלת במקדש. אם עלתה יבלת על בהמה של קרבן תמיד, שפוסלת את הקרבן מלהקריבו כך, הרי הואיל והקרכת התמיד דוחה את השבת, מותר לחתוך את היבלת, כדי שיהא ראוי להקרבה.

ודוקא לחתוך בידו מותר, שאין בזה אלא איסור שבות, היות שעושה זאת כלאחר יד [בשינוי], לפי שהדרך היא לחתוך בסכין.

אבל לחתוך בכלי אסור אפילו במקדש.

אבל לא במדינה. שמחוץ למקדש אסור לחתוך יבלת אפילו בשינוי, כי כאמור, יש בזה איסור שבות מדרבנן.

ואם לחתוך בכלי — כאן וכאן אסור. שאף במקדש אסור לפי שמלאכה גמורה היא, דהוי תולדה דגוזז. (119)

גמרא:

שינונו במשנתנו שמותר לחתוך יבלת שעל קרבן התמיד בשבת.

ורמינהו מהא דתנן במסכת פסחים:

ערב פסח שחל בשבת, הרי הרכבתו של הקרבן פסח על כתיפו כדי להביאו לעזרה דרך רשות הרבים, וכן הבאתו מחוץ לתחום, וכן חתיכת יבלתו — אין דוחין את השבת.

119. כ"כ רש"י. והרש"ש הקשה עליו דא"כ מילה גם כן יתחייב עליה משום גוזז ולא מצינו

שבת דוחה אלא שהגמ' ביקשה למצוא תנא שסובר כן להדיא. רש"י.

על אף שעצם ההקרבה של קרבן פסח דוחה שבת.

רבי אליעזר אומר: דוחין.

הרי שסתם משנה סוברת שחתיכת יבלת בקרבן אינה דוחה שבת, ואילו סתם משנתנו סוברת שדוחה שבת!?

רבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא מחלקים ומתריצים —

חד אמר: הא והא, שתי המשניות מדברות ביבלת לחה.

ולא קשיא:

כאן משנתנו שמתירה לחתוך, היינו **ביד.**

כאן המשנה דפסחים שאוסרת לחתוך, היינו **בכלי** שהוא איסור דאורייתא.

[ורבי אליעזר מתיר אפילו בכלי, כי הוא סובר שמכשירי מצוה דוחין שבת, ואפילו כשהיה אפשר לעשותם מערב שבת. כגון הכא, שחתיכת היבלת היא מכשירי מצוה שהיה אפשר לעשותה מערב שבת].

וחד אמר: הא והא ביד.

ולא קשיא:

הא המשנה דפסחים מיירי ביבלת לחה, שיש בה איסור שבות לחותכה ביד, דאפילו איסור שבות לא הותר לצורך קרבן פסח, הואיל ואפשר היה לחותכה מערב שבת.

הא משנתנו מיירי ביבלת **יבישה**, שאין בזה משום גוזז אפילו מדרבנן.

והוינן בה: **ולמאן דאמר "הא ביד הא בכלי"** — **מאי טעמא לא אמר "הא בלחה הא ביבישה"**?

ומשנינן: **אמר לך: יבישה** — **אפילו בכלי נמי שרי לחותכה.**

מאי טעמא?

איפריכי איפרכא. כיון שהיא נפרכת מחמת יבשותה אין זה גזיזה. ואילו משנתנו אוסרת בכלי, ובעל כרחך דמשנתנו לא מיירי ביבישה.

[ומאן דאמר השני סובר שאפילו ביבישה יש איסור בכלי, הואיל ומתקן בכך את הקרבן, וענין מלאכה הוא].

והוינן בה: **ולמאן דאמר "הא בלחה הא ביבישה"** — **מאי טעמא לא אמר "הא ביד הא בכלי"**?

ומשנינן: **אמר לך: בכלי** לא צריכה המשנה בפסחים להשיענו שאסור, **דהא כבר תנן במשנתנו "אם בכלי כאן וכאן אסור"**, ולמה ליה להתנא לשנות את אותו הסתם משנה בשתי מקומות.

ובעל כרחך דהמשנה בפסחים באה לאסור אף ביד.

ואידך, המאן דאמר השני יתרץ על כך: **הא דקתני התם בפסחים פעם נוספת משום דקא בעי אפילו רבי אליעזר ורבנן,** כדי להביא את דעת רבי אליעזר שמתיר אפילו בכלי.

ואידך יאמר לך: אמנם זו תשובה נכונה.

אלא שמתעם אחר אין לתרץ "הא ביד הא בכלי", שלפי זה הרי המשנה בפסחים

הרי להדיא, שבחתיכת יבלתו היא רק באיסור דרבנן, וקשיא למאן דמוקי לה בלחה ובכלי, שהוא איסור דאורייתא?

אלא אמר רב יוסף: הא והא ביד.

שתי המשניות מדברות כשחותך ביד, ושתיים מדברות ביבלת לחה.

ולמרות שבשתיהן מדובר באיסור דרבנן, בכל זאת יש הבדל ביניהם. לפי שכאן בעירובין, מדובר בקרבן תמיד ושאר קרבנות ציבור, שבודקים אותם ממום, במקדש, ולכן מותר לחתוך את המום בשבת, **דשבות דמקדש**, היינו של קרבן, שהוא צורך מקדש **במקדש עצמו התיירו!**

אבל בפסחים הרי מדובר בקרבן פסח, שכל אחד בודקו בביתו ואח"כ מביאו למקדש, ובביתו לא התיירו לחתוך היבלת.

כי שבות דצורך מקדש, לעשותו במדינה — לא התיירו!

יתיב אביי וקאמר להא שמעתא דרב יוסף, שלא התיירו שבות דמקדש במדינה.

איתיביה רב ספרא לאביי מהא דתנן לעיל בפרקין [צו ב]:

היה קורא בספר על האיסקופה מפתן הבית ונתגלגל הספר מידו אל תוך רה"ר — גוללו ומחזירו אצלו, לפי שאין בזה איסור דאורייתא של הכנסה מרה"ר לרה"י, הואיל ולא נפל הספר כולו לרה"ר, אלא ראשו האחד נשאר בידו.

מדברת בלחה ובכלי שהוא מלאכה דאורייתא.

ואי אפשר לומר כן, **דהא דומיא דהרכבתו והבאתו מחוץ לתחום קתני**, שהם רק איסור **דרבנן**, שהרי בהרכבתו אין איסור של הכנסה מרה"ר לרה"י משום ש"חי נושא את עצמו". וכן איסור תחומין הוא רק מדרבנן. והכא נמי, חתיכת יבלת, מיירי ביד שהוא רק מדרבנן.

ואידך, יתרץ על כך, שגם הם אסורים מדאורייתא.

לפי ש"הרכבתו" אתיא **לא כרבי נתן, דאמר במסכת שבת [צד א]: החי נושא את עצמו**, אלא כרבנן דפליגי עליו, וסברי דאפילו בחי יש איסור הכנסה והוצאה וטלטול ברה"ר, מדאורייתא.

וכמו כן "הבאתו מחוץ לתחום" אתיא **כרבי עקיבא, דאמר: תחומין דאורייתא נינהו.**

מתיב רב יוסף להוכיח שאותה משנה מדברת רק באיסור דרבנן:

תנן בהמשך אותה משנה בפסחים: **אמר רבי אליעזר: יש ללמוד מקל וחומר שהרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו דוחין את השבת:**

ומה שחיטה, שהיא אסורה בשבת משום מלאכה דאורייתא, בכל זאת היא דוחה את השבת בקרבן פסח.

אלו, שהם אסורים רק משום שבות — וכי אינו דין שידחה את השבת!

שחל בערב שבת, עם חשיכה, לפני כניסת השבת, והוא הולך נצלה לאחר מכן בתוך השבת.

זאת, למרות שבבשר רגיל אסור להכניס לתנור בערב שבת אלא אם כן יספיק להיצלות מערב שבת בשיעור הראוי לאכילה ע"י הדחק [כמאכל בן דרוסאי]. לפי שגזרו חכמים שמא יבא לחתות בגחלים כדי להחיש את הצלייה.

כי הכא, לצורך אכילת קרבן פסח, התירו.

והא הכא, ד"שבות דמקדש" במדינה הוא, שהרי כל אחד צולה את פסחו בביתו, ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים.

הרי שהתירו שבות דמקדש אף במדינה?

אישתיק אביי!

כי אתא אביי לקמיה דרב יוסף. אמר ליה אביי לרב יוסף: הכי אמר לי רב ספרא שהקשה על דבריך שאמרת שלא התירו שבות דמקדש במדינה, ולא ידעתי מה להשיב לו.

אמר ליה רב יוסף: מאי טעמא לא תשני ליה: לכן התירו לשלשל את הפסח עם חשיכה — משום דבני חבורה הנמנין על הפסח וריזין הן!

ואין כאן אלא שבות מדרבנן שגזרו שלא להחזירו אליו אטו היכא דנפל כולו מידו. וכדי למנוע בזיון כתבי הקדש, התירו לעבור על שבות.

והא הכא, דשבות ד"מקדש" הוא, כלומר, כבוד ספרי קדש שהוא כמו מקדש, במדינה הוא, ולא גזרינן שבות, שלא יגללנו אליו דילמא נפיל כולו מידו ואתי לאיתויי מרה"ר לרה"י.

הרי שהתירו שבות במקדש אפילו במדינה!

ומתרינן: וכי לאו אוקימנא לעיל דמיירי באיסקופה שהיא כרמלית ורה"ר עוברת לפניה.

דביון דאיגודו בידו ראשו האחד של הספר נשאר עדיין בידו — אפילו שבות נמי ליכא!

שהרי אפילו אם יפול הספר לגמרי מידו לרה"ר ויביאנו אצלו לאיסקופה לא עבר על איסור דאורייתא, שהרי הכניס מרה"ר לכרמלית, הלכך כשאיגודו בידו מותר אף לכתחילה, ואין הטעם משום שהתירו שבות במקום בזיון כתבי הקדש. (120)

איתביה רב ספרא לאביי, מהא דתנן במסכת שבת יט ב:

משלשלין את קרבן הפסח לתנור, בערב פסח

בשדה ואי אפשר להכניסן לעיר בגלל סכנת לסטים מוליכם פחות פחות מארבע אמות אף שהוא אסור משום שבות, צריך לומר דזה הוי כשבות דמקדש במקדש הואיל והתפילין מונחין בבזוי ברה"ר. תוד"ה ולא, ותוס' הרא"ש.

דדגוזהו שייך רק בדבר הדומה לצמר שחוזר לצמוח כגון צפורן, אבל בשר ועור שאינן חוזרין אין בהם משום גוזה.

120. הא דשנינו בריש פרקן דתפילין שמונחין

דאסור לחתוך בכלי, והרי רבי אליעזר מתיר אפילו מלאכה דאורייתא?

משום דמודה רבי אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינין! והרי כאן אפשר לחתוך היבלת ביד שהוא שינוי, ואינו אסור אלא מדרבנן. הילכך לא מחללין שבת לחתוך כדרכו בכלי שהוא אסור מדאורייתא. ורק במקום שאי אפשר לעשות ע"י שינוי עבדינן אפילו כדרכו.

קג-ב

והוינן בה: מאי היא?

מנין לנו שרבי אליעזר מודה דלא עבדינן כדרכו היכא שאפשר לשנות?

ומשנינן: דתניא: כהן שעלתה בו יבלת על גופו, שפוסלתו מן העבודה — חבירו חותכה לו בשבת בשינוי, כדי שיוכל לעבוד.

ודייקנן: בשינוי, אין. רק בשינוי יכול לחתוך לו הואיל ואיסורו רק משום שבות, כיון שאין הדרך בכך.

אבל בכלי, שהדרך לחתוך בו, לא.

וכמו כן משמע שאפילו כשחותכו בשינוי, רק חבירו, אין. דוקא על ידי חבירו מותר, לפי שחבירו אינו יכול לחתוך היטב לאדם אחר בלא כלי.

אבל איהו לעצמו לא! לפי שאדם יכול לאמן את עצמו ולחתוך לעצמו את יבלתו בשינוי.

ומצינו שנחלקו בזה רבי אליעזר וחכמים במסכת שבת צד ב. שרבי אליעזר סובר

שכל העוסקין בקדשים הם זריזים וחכמים, (121) ואין חשש שמא יבאו לחתות גחלים בשבת. ולא משום שהתירו שבות דמקדש במדינה.

ואבוי שלא השיב לרב ספרא כן, סבר: רק "כהנים זריזין הן" אמרינן שבכמה מקומות בש"ס מצינו שאמרו כן, לפי שכיון שנכנס הכהן לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש.

אבל "בני חבורה זריזין הן" לא אמרינן! שאין לך אדם מישראל שאינו עושה פסח.

רבא אמר ליישב הסתירה בין משנתנו למשנה בפסחים:

שתיהן מדברות אמנם באותו אופן, שחותך היבלת ביד והיא לחה.

נכי אי אפשר להעמיד משנתנו ביבישה מחמת הקושיא דלעיל דא"כ אפילו בכלי יהא מותר. והמשנה דפסחים אי אפשר להעמיד בכלי שהרי הוכחנו לעיל שמדובר שם באיסור דרבנן].

ומכל מקום לא תקשי אהדדי.

דמתניתין — רבי אליעזר היא שחולק שם במשנה דפסחים על רבנן, דאמר: מכשירי מצוה דוחין את השבת אפילו במלאכה האסורה מדאורייתא, ואפילו כשהיה אפשר לעשותה מערב שבת, וכל שכן באיסור שבות כגון חתיכת יבלת ביד.

ולא תיקשי, אם כן למה קתני במתניתין

ביד? וצריך לומר, שמסתמא בכל חבורה ממנין לכל הפחות חכם אחד ביניהם, שיוורה להם דיני

121. לכאורה א"כ גם בחתיכת יבלתו של הפסח נימא דבני חבורה זריזים, ולמה גזרו שלא יחתוך